

Καθυστέρηση λόγου:
ο ρόλος του παιδιάτρου
στην κοινότητα

Αλεξάνδρα Ε. Κλημεντοπούλου

Καθυστέρηση λόγου Έννοιες

Λόγος - Γλώσσα

Ένα σύστημα, με το οποίο οι γνώσεις
που έχουμε για τον κόσμο γύρω μας
αναπαρίστανται μέσω ενός συμβατικού κώδικα
αποτελούμενου από αυθαίρετα σημεία
με στόχο την επικοινωνία

Καθυστέρηση λόγου Έννοιες

Λόγος-Γλώσσα

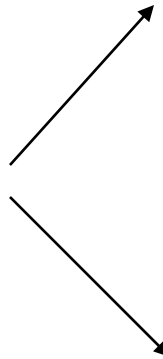
Ο άνθρωπος που γνωρίζει τη γλώσσα του,
στην πραγματικότητα έχει κατακτήσει
ένα σύστημα κανόνων που διέπει ήχους και νοήματα
και λειτουργεί με συγκεκριμένους τρόπους
ώστε να κατανοεί και να αναπαράγει
ένα ατελείωτο αριθμό προτάσεων

» N. Chomsky

✓ Ελληνικά, Αγγλικά, Νοηματική γλώσσα

Καθυστέρηση λόγου Έννοιες

Λόγος

Αντίληψη του λόγου: ικανότητα κατανόησης
προφορικού λόγου

Έκφραση του λόγου: παραγωγή της συμβολικής
επικοινωνίας με μια γλώσσα

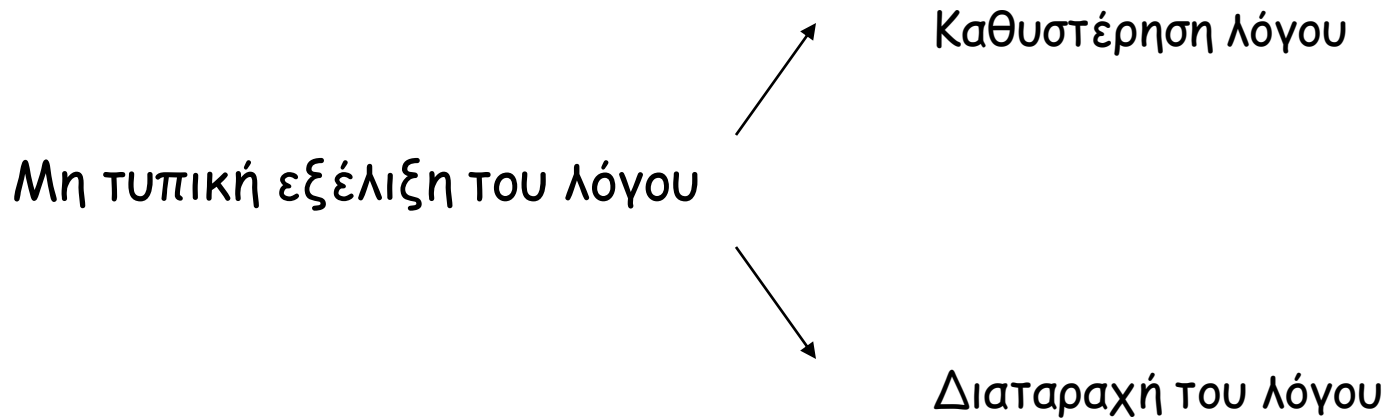
Καθυστέρηση λόγου

Έννοιες

Τομείς λόγου

- ✓ **Σημασιολογία**=νόημα λέξεων και εκφράσεων
- ✓ **Συντακτικό**=συνδυασμός λέξεων σε προτάσεις
- ✓ **Φωνολογία**=συνδυασμός ήχων σε μια συγκεκριμένη γλώσσα
- ✓ **Πραγματολογία**=κοινωνική χρήση του λόγου

Καθυστέρηση λόγου Έννοιες

Καθυστέρηση λόγου: τυπική εξέλιξη λόγου με πιο αργό ρυθμό
Διαταραχή του λόγου: εξέλιξη του λόγου με ποιοτικές διαφορές στους επιμέρους τομείς

Καθυστέρηση λόγου Έννοιες

Ομιλία

Σύστημα έκφρασης της γλώσσας (λόγου)
που χρησιμοποιεί κωδικοποιημένους ήχους
ως μέσο ανταλλαγής πληροφορίας
Δημιουργείται από
σύνθετες συντονισμένες κινήσεις
των αναπνευστικών, λαρυγγικών,
υπερωϊοφαρυγγικών και στοματικών μυών

Διαταραχές ομιλίας

Σταθερή καθυστέρηση και ελλείμματα
στην ανάπτυξη της ομιλίας
και στην ποιότητα της φωνής

Αρθρωτική διαταραχή (ήχοι)

Τραυλισμός (ρυθμός και ροή της ομιλίας)

Διαταραχή της προσωδίας (τόνος, ένταση, ποιότητα φωνής)

Φωνολογική διαταραχή (προφορά, οργάνωση ήχων για την παραγωγή μιας λέξης)

Δυσπραξία (δυσκολία στο σχεδιασμό, προγραμματισμό και παραγωγή ομιλίας)

Λογοπεδικός

Διαταραχές λόγου και ομιλίας πολύ συχνά συνυπάρχουν

Καθυστέρηση λόγου Επιδημιολογία

Χαρακτηριστικό πολλών γενετικών συνδρόμων
και νευρολογικών διαταραχών
(σύνδρομο Down, Fragile-X, Klinefelter, εγκεφαλική
παράλυση, νόσος Duchenne)

- ✓ Επιπολασμός στην προσχολική ηλικία 15%
- ✓ Επιπολασμός στη σχολική ηλικία
- 2-3% διαταραχή λόγου και 3-6% διαταραχή ομιλίας
 - ✓ Πιο συχνή σε αγόρια
- ✓ Πιο συχνή σε παιδιά με θετικό οικογενειακό ιστορικό
 - ✓ Χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο

Καθυστέρηση λόγου Μύθοι και πραγματικότητα

ΜΥΘΟΙ

- ✓ Αγόρι
- ✓ 2ο - 3ο παιδί της οικογένειας
- ✓ Διγλωσσία στο σπίτι (υπό προϋποθέσεις)
- ✓ Τεμπέλης
- ✓ Αναμονή μέχρι να γίνει 3 ετών

Καθυστέρηση λόγου Μύθοι και πραγματικότητα

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

33%-50% των νηπίων με καθυστέρηση λόγου
στα 2 έτη συνεχίζουν και στα 3 έτη

50%-80% παιδιών προσχολικής ηλικίας
με καθυστέρηση λόγου και φυσιολογική μη-λεκτική νοημοσύνη
συνεχίζουν να έχουν δυσκολίες με το λόγο και στην ενήλικη ζωή

Παιδιά με διαταραχή λόγου/ομιλίας
συχνά έχουν προβλήματα στη σχολική απόδοση,
στην κοινωνική αλληλεπίδραση και δυσκολίες στη συμπεριφορά

Καθυστέρηση λόγου ο ρόλος του παιδιάτρου

Έγκαιρη ανίχνευση και παραπομπή
για διερεύνηση, αξιολόγηση και παρέμβαση

πρώιμη παρέμβαση
καλύτερα αποτελέσματα
καλύτερη πρόγνωση

Φυσιολογικά ορόσημα στην εξέλιξη του λόγου και της ομιλίας

Ηλικία	Αντίληψη του λόγου	Έκφραση του λόγου
Στη γέννηση	Γυρίζει στη πηγή του ήχου Δείχνει προτίμηση στην ανθρώπινη φωνή Δείχνει ενδιαφέρον για τα πρόσωπα	Κλαίει
2 ως 4 μηνών		Φωνοποιεί Εναλλαγή σειράς (turn taking)
6 μηνών	Γυρνάει στ' όνομά του	Μπαμπαλίζει
9 μηνών	Κάνει "γειά σου"	Δείχνει με το δάκτυλο Λέει "μα-μα" "ντα-ντα" "μπα-μπα"
12 μηνών	Εκτελεί απλή εντολή	Ιδιόγλωσσα Πρώτες λέξεις
15 μηνών	Βασική σωματογνωσία	Μαθαίνει λέξεις αργά
18 ως 24 μηνών	Αντιλαμβάνεται προτάσεις	Μαθαίνει λέξεις γρήγορα Φράσεις 2 λέξεων
24 ως 36 μηνών	Απαντάει ερωτήσεις Εκτελεί διπλή εντολή	Κατανοητός λόγος 50% Προτάσεις 3 ή παραπάνω λέξεων Ρωτάει "τι;"
36 ως 48 μηνών	Αντιλαμβάνεται την πλειοψηφία όσων λέγονται	Ρωτάει "γιατί;" Κατανοητός λόγος 75% Λέει καθαρά μ/μπ/γ/ν/β/ντ/π/χ/ Ίσως όχι θ/δ/τσ/τζ/ρ/λ/
48 ως 60 μηνών	Αντιλαμβάνεται ακόμη περισσότερα , ανάλογα με το γνωστικό του δυναμικό	Σχηματίζει σωστές προτάσεις Αφηγείται ιστορίες Κατανοητός λόγος 100%
6 ετών		Σωστή ομιλία Πιθανή δυσκολία θ/ζ/δ/
7 ετών		Σωστή ομιλία

Ενδείξεις για παραπομπή για καθυστέρηση/διαταραχή του λόγου

Ηλικία	Εύρημα
Από τη γέννηση και σε οποιαδήποτε ηλικία	Απουσία αντίδρασης στον ήχο Απουσία ενδιαφέροντος αλληλεπίδρασης με τους ανθρώπους
4 μηνών	Απουσία οποιασδήποτε επιθυμίας για επικοινωνία
6 ως 9 μηνών	Απουσία ή απώλεια της ικανότητας να φωνοποιεί και να μπαμπαλίζει Φτωχή ικανότητα εντόπισης του ήχου και απουσίας ανταπόκρισης στη φωνή
12 μηνών	Χωρίς λέξεις ή προσομοιώσεις λέξεων Δε χρησιμοποιεί "μα-μα" "μπα-μπα" Απώλεια λόγου ή οροσήμων κοινωνικής αλληλεπίδρασης (πχ δε γυρνάει στ'ονομά του ή να μη δείχνει με το δάκτυλο)
15 ως 18 μηνών	Καμία λέξη Φτωχή κατανόηση λόγου (πχ απλή εντολή)
24 μηνών	Λεξιλόγιο μικρότερο από 50 λέξεις Χωρίς φράσεις δυο λέξεων Κατανοητός λόγος <50% σε τρίτους
36 μηνών	Μηχανική απομνημόνευση λέξεων ή φράσεων Συχνή άμεση ή καθυστερημένη επανάληψη λόγου τρίτων (ηχολαλία) Επίπεδος ή πομπώδης/εξεζητημένος τόνος λόγου (ύψος, πραγματολογία) Κατανοητός λόγος <75% σε τρίτους
48 μηνών	Αδυναμία συμμετοχής σε διάλογο Τραυλισμός
60 μηνών	Αδυναμία αφήγησης ιστορίας
6 ως 7 χρονών	Αρθρωτική/φωνολογική ανωριμότητα

Ανίχνευση καθυστέρησης λόγου

Νήπια: φτωχή συνεργασία

Χωρίς ειδικά ανιχνευτικά εργαλεία

Γενικά ανιχνευτικά εργαλεία: χαμηλή ευαισθησία για το λόγο

Λήψη ιστορικού

Ανησυχία του γονέα

Οποιαδήποτε καθυστέρηση στην εξέλιξη του λόγου
>25% της χρονολογικής ηλικίας
είναι σημαντική και χρειάζεται επίσημη αξιολόγηση

Νήπια με σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς
ένδειξη για καθυστέρηση/διαταραχή λόγου

Καθυστέρηση λόγου Αίτια

- ✓ Βαρηκοΐα
- ✓ Σφαιρική αναπτυξιακή καθυστέρηση
- ✓ Διαταραχές του αυτιστικού φάσματος
 - ✓ Ειδική γλωσσική διαταραχή
 - ✓ Ψυχοκοινωνική αποστέρηση

Καθυστέρηση λόγου Βαρηκοΐα

Ο έλεγχος στο μαιευτήριο δεν προεξοφλεί ισόβια ακοή

Υποψία για βαρηκοΐα αγωγιμότητας:

συχνές ωτίτιδες

Υποψία για νευροαισθητήρια βαρηκοΐα:

φτωχή παραγωγή ήχων /σ/θ/φ/

Καθυστέρηση λόγου Βαρηκοΐα

Μύθος: χρόνια εκκριντική ωτίτιδα ως αίτιο καθυστέρησης λόγου*

Συχνότερη αιτία ήπιας-μέτριας βαρηκοΐας < 3 ετών:
χρόνια εκκριντική ωτίτιδα-μυριγγοτομή & σωληνίσκοι αερισμού;

* Paradise JL et al. N Engl J Med 2001;344: 1179-1187

Καθυστέρηση λόγου Βαρηκοΐα

Όλα τα νήπια με καθυστέρηση λόγου χρειάζονται
πλήρη κατάλληλο ακουσολογικό έλεγχο

<3 ετών: τυμπανόγραμμα και ωτακουστικές εκπομπές
προκλητά ακουστικά δυναμικά

Καθυστέρηση λόγου

Σφαιρική αναπτυξιακή καθυστέρηση

Καθυστέρηση και σε άλλα ορόσημα τομέων της εξέλιξης
(≥ 2 τομείς)

Πιο συχνό προβάλλον σύμπτωμα

Πλήρης ακουολογικός έλεγχος

Παραπομπή

Καθυστέρηση λόγου Διαταραχές αυτιστικού φάσματος

Καθυστέρηση λόγου με σοβαρές αποκλίσεις στη χρήση του*

Φτωχή εξωλεκτική επικοινωνία
(απουσία βλεμματικής επαφής, δε δείχνει με το δάκτυλο)

Απουσία ή φτωχό συμβολικό παιχνίδι,
στερεοτυπίες, εμμονές

Πλήρης ακουσολογικός έλεγχος

Παραπομπή

*Λόγος στερεότυπος, επαναλαμβανόμενος, χωρίς αυθορμητισμό, χωρίς πρωτοβουλία για διάλογο, με ακατάλληλη προσωδία

Καθυστέρηση λόγου Ειδική γλωσσική διαταραχή

Δεξιότητες στο λόγο υποδεέστερες των γνωστικών δυνατοτήτων

Αντίληψη και έκφραση του λόγου
μεμονωμένη διαταραχή εκφραστικού λόγου

Υποψία: γραμματικά λάθη

Ενίοτε ποιοτικά ελλείμματα στην επικοινωνία

Πλήρης ακουσολογικός έλεγχος

Παραπομπή

Καθυστέρηση λόγου Ψυχοκοινωνική αποστέρηση

Χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο

Φτωχά ερεθίσματα από τους γονείς

Παιδιά σε ιδρύματα

Κακοποιημένα παιδιά

Πλήρης ακουσολογικός έλεγχος

Παραπομπή

Καθυστέρηση λόγου

Αντιμετώπιση - Βασικές αρχές

Υπηρεσίες υγείας επί μακρόν (χρόνιο πρόβλημα)

Ευαισθητοποιημένη ομάδα αντιμετώπισης
(παιδίατρος, αναπτυξιολόγος, νευρολόγος, παιδοψυχίατρος, ψυχολόγος,
εργοθεραπευτής, λογοθεραπευτής, ειδικός παιδαγωγός)

Συνειδητοποιημένη οικογένεια

Εξατομικευμένη αντιμετώπιση

"Όσο πιο νωρίς, τόσο πιο καλά"

Καθυστέρηση λόγου Βαρηκοΐα

Ενίσχυση ακοής - ακουστικά βαρηκοΐας (μέτρια βαρηκοΐα)

Κοχλιακά εμφυτεύματα (σοβαρή βαρηκοΐα-κώφωση)

Ειδικά λογοθεραπευτικά προγράμματα αποκατάστασης

Νοηματική γλώσσα
παιδί και οικογένεια

Καθυστέρηση λόγου

Σφαιρική αναπτυξιακή καθυστέρηση

Πρώιμη παρέμβαση

Εργοθεραπεία, λογοθεραπεία, ειδική αγωγή,
ειδικές ψυχοθεραπείες, συμβουλευτική γονέων

Παιδιά που δεν αναπτύσσουν λόγο
χρήση ενισχυτικής- εναλλακτικής επικοινωνίας
(PECS, TEACCH)

Καθυστέρηση λόγου Διαταραχές αυτιστικού φάσματος

Εντατική παρέμβαση

Ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα
εργοθεραπεία, λογοθεραπεία, ειδική αγωγή, ψυχοθεραπείες
(25 ώρες/εβδομάδα)

Μέθοδος Applied Behavioral Analysis (ABA)

Ενισχυτική-εναλλακτική επικοινωνία (PECS, TEACCH)

Καθυστέρηση λόγου Ειδική γλωσσική διαταραχή

Λογοθεραπεία

Καθυστέρηση λόγου Πρόγνωση Βαρηκοΐα

Πρώιμη ανίχνευση και αντιμετώπιση

Κοχλιακό εμφύτευμα ιδανικά πριν τον πρώτο χρόνο

Φτωχή πρόγνωση ως προς τη φωνολογία και την προσωδία

Καθυστέρηση λόγου
Πρόγνωση
Σφαιρική αναπτυξιακή καθυστέρηση

Νοητική υστέρηση ή οριακή νοημοσύνη

Καθυστέρηση λόγου Πρόγνωση Διαταραχές αυτιστικού φάσματος

Ισόβια διαταραχή

Εντατική παρέμβαση αποφέρει βελτίωση

Μερικά παιδιά μεγαλώνοντας "χάνουν" τη διάγνωση

Καθυστέρηση λόγου
Πρόγνωση
Ειδική γλωσσική διαταραχή

Μαθησιακές δυσκολίες

Καθυστέρηση λόγου
Πρόγνωση
Ψυχοκοινωνική αποστέρηση

Εξαρτάται από την αποστέρηση

Καθυστέρηση λόγου Συμπεράσματα

- ✓ Συχνή στη νηπιακή ηλικία
- ✓ Παιδίατρος: ρόλος-κλειδί στην ανίχνευση
- ✓ Ανάδυση του προβλήματος σε δύσκολη ηλικία για αξιολόγηση
 - ✓ Μην αγνοείτε την ανησυχία του γονιού
 - ✓ Πλήρης ακουολογικός έλεγχος και παραπομπή
- ✓ Παιδιά υψηλού κινδύνου για μαθησιακές δυσκολίες και ψυχιατρικές διαταραχές
 - ✓ Χρόνια αντιμετώπιση και παρακολούθηση

2

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Αναπτυξιακής - Συμπεριφορικής Παιδιατρικής & Εφηβικής Υγείας - Ιατρικής

Με διεθνή συμμετοχή

Second Panhellenic Congress in Developmental & Behavioral Pediatrics & Adolescent Health and Medicine with International Participation

28-29

Σεπτεμβρίου

ΜΑΙΕΥΤΗΡΙΟ
PEA
Αθήνα

2013

Διοργάνωση:

Ελληνικό Καλλήγιο Παιδιάτρων

Ειδικό Κέντρο Αναπτυξιακής
& Εφηβικής ΙατρικήςΧωρέσιο Ερευνητικό Εργαστήριο
Α' Παιδιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών
Νοσοκομείο Παιδων "Η Αγία Σοφία"

Έδρα UNESCO "Εφηβικής Υγείας και Ιατρικής"

UNESCO Chair in Adolescent
Medicine and Health Care**Επικοινωνία-Υποβολή περιλήψεων:**congress.aspel@gmail.com

μέχρι 20/09/2013

Οργάνωση - Γραμματεία:Θεσσαλονίκης 12 • 153 44 Γέρακας
Τηλ.: 210 6048260 • Fax: 210 6047457
E-mail: mschismenou@free-spirit.gr
Web site: www.free-spirit.gr
free spirit
gelling you there!